

Implicacions de l'EEES en la formació inicial del professorat.

Els graus de Mestre d'Educació Infantil i Primària

La implantació dels nous títols de grau d'Infantil i de grau de Primària és quelcom més que un canvi de pla d'estudis. Per formar els mestres i les mestres del segle XXI, cal instaurar un procés obert i constant de crítica reflexiva. Només així les facultats de Formació del Professorat, Educació i/o Ciències de l'Educació seran capaces de transformar les dinàmiques i els processos que ens permetran adaptar-nos a la societat de la informació i del coneixement. Aquest article d'opinió és un primer pas per identificar les fortaleces i els obstacles que cal superar per aconseguir-ho.

Paraules clau: formació inicial, grau d'Infantil, grau de Primària, coordinació docent, competències.

La formació inicial del professorat en el procés de convergència europea

En els darrers anys, s'ha escrit molt sobre el procés de convergència europea i les implicacions que comporta en la formació inicial del professorat. Tanmateix, no podem obviar que la majoria de la informació generada s'ha obtingut des de la reflexió teòrica o d'experiències pilot dutes a terme tot just abans que l'EEES comencés a caminar. La perspectiva és, per tant, força diferent de la que teníem fins ara.

Deixant al marge les polèmiques que han envoltat el procés de convergència europea cap a un espai comú d'educació superior, el cert és

El sistema universitari es troba davant d'una oportunitat única per canviar les finalitats, els principis, els continguts i el caire de les relacions que fins ara havien estat predominants a les facultats

que el sistema universitari es troba davant d'una oportunitat única per canviar les finalitats, els principis, els continguts i el caire de les relacions que fins ara havien estat predominants a les facultats. Les modificacions principals que, a grans trets, ja s'han fet evidents a la universitat es podrien concretar en aquestes tres grans categories: en el disseny de plans d'estudi basats en l'adquisició de competències professionals transversals i disciplinàries; en l'assentament de models formatius centrats en la capacitat de l'alumnat de construir el coneixement de manera crítica i reflexiva, i, finalment, en el fet que les relacions deixen de basar-se exclusivament en models longitudinals per donar pas a uns altres de més horitzontals, basats en el diàleg i la interacció entre professorat i alumnat.

En la formació inicial dels futurs mestres, tot això suposa formar professionals capaços d'analitzar el context social i multicultural en què hauran de desenvolupar la tasca docent i, per tant, amb la competència de dissenyar i aplicar propostes d'ensenyament i aprenentatge adaptades a les característiques i necessitats d'aquests contextos, sense deixar de banda les fites ni els continguts bàsics dels currículums de l'educació obligatòria. En aquest moment en què l'enfocament per competències es perfila com a referent educatiu, la formació inicial dels mestres ha de vetllar per assolir una fita primordial, íntimament relacionada amb l'efecte multiplicador d'aquesta professió: que siguin competents per aconseguir que l'alumnat d'infantil i primària comenci a desenvolupar els

coneixements que els demanarà la societat en relació amb la medicina, el dret, l'arquitectura, tot allò que conforma la societat, la ciència, la cultura, l'art, etc.

D'altra banda, els mestres i les mestres del segle XXI hauran de convertir-se en persones exemplars capaces de transmetre a l'alumnat els valors fonamentals per viure i desenvolupar-se en la societat de la informació i del coneixement. També hauran de ser capaços de relacionar-se amb els diferents membres de la comunitat educativa tot vetllant pel disseny, la implementació i l'aplicació de projectes pedagògics que garanteixin la igualtat d'oportunitats i, alhora, erigir-se en els dinamitzadors i mediadors del procés formatiu i educatiu

Quadre 1. Mencions que s'ofereixen per als graus d'Infantil i Primària

TIPUS	MENCIONS DEL GRAU D'INFANTIL	MENCIONS DEL GRAU DE PRIMÀRIA
Pròpies	Mencions del grau d'Infantil. Motricitat Infantil. Expressions Artístiques. Exploració de l'Entorn i Experimentació. Mitjans d'Expressió i Comunicació. Menció en Atenció a la Diversitat.	Educació Musical. Educació Física. Educació Visual i Plàstica. Llengües Estrangeres. Aprofundiment Curricular.
Comunes	Biblioteques Escolars. Tecnologies Digitals per a l'Aprenentatge, la Comunicació i l'Expressió. Atenció a la Diversitat. Llengües Estrangeres.	

de l'alumnat que tindrà al seu càrrec, sota un clima de respecte mutu. Aquesta declaració d'intencions ha estat clau per elaborar el pla d'estudis dels graus d'Educació Infantil i Primària de la Universitat de Barcelona.

Els nous graus per als estudis de Mestre d'Educació Infantil i Primària

Al marge de l'increment a 240 crèdits formatius, els nous graus dels estudis de Mestre tenen com a eix vertebrador tot un seguit de competències i disciplines a partir de les quals s'arreglaren les diferents matèries i assignatures que l'alumnat cursarà al llarg del seu període formatiu. En aquest sentit, la nova proposta formativa es construeix al voltant de quatre eixos fonamentals: la formació bàsica i obligatòria, les mencions, les pràctiques i el treball fi de grau.

Els dos primers eixos serien, d'una banda, la formació bàsica psicopedagògica i, de l'altra, la formació obligatòria de caire didacticodisciplinària. Aquesta formació, basada en les didàctiques específiques, s'erigeix en la primera baula de la formació especialitzada o optativa que els estudiants podran cursar, tot escollint una de les diverses mencions que s'ofereixen per al grau d'infantil i primària. En el cas de la Universitat de Barcelona, la finalitat d'aquestes mencions és aportar els coneixements i les estratègies necessàries per impartir les àrees dels currículums d'infantil i primària amb una essència curricular més específica (quadre 1).

Guix

D'altra banda, cal destacar que, durant el seu període de formació, els futurs mestres compaginaran les sessions teórico-pràctiques impartides a l'aula amb tres períodes de pràctiques externes per al grau d'Educació Primària i dos per al d'Educació Infantil. Aquestes pràctiques es duran a terme en un dels diversos centres escolars acreditats pel Departament d'Educació. Així mateix, el model didàctic que les aixopluga permet combinar moments d'estada a l'escola amb moments de reflexió i valoració de les experiències que s'hi han viscut. La Facultat de Formació del Professorat considera aquests períodes de pràctiques com els escenaris ideals en què l'alumnat podrà assolir les competències bàsiques que li permetran desplegar la funció docent amb garanties. Per aquest motiu, les pràctiques externes requereixen que l'alumnat, a banda de realitzar tasques pedagògiques sota la supervisió dels seus tutors, també sigui capaç d'observar, analitzar el context o implicar-se en la vida del centre.

Fortaleses i fites que caldrà assolir en un futur immediat

Aquest és el primer any d'implantació dels nous graus de Mestre d'Educació Infantil i Primària. Encara és d'hora per fer-ne un balanç acurat, si tenim en compte que només fa uns quants mesos que hem començat, però tenim força clar quines són les fortaleses amb les quals hem iniciat aquest procés i també quines són les fites que cal prioritzar i assolir en un futur immediat.

Fortaleses

- *Ampliació dels estudis de Mestre de tres cursos a quatre.* L'ampliació dels estudis de Mestre és una reivindicació de la comunitat educativa des de fa molt de temps. Els mestres del segle XXI necessiten més anys de preparació professional ajustats a les necessitats actuals i a les expectatives professionals i laborals de la societat del coneixement i la informació. És una professió que requereix una formació inicial d'alt nivell, de caràcter holístic, humanista i rigorós; que demana mestres competents i no tant especialistes excel·lents en determinades disciplines.
- *Treball per competències i no per objectius.* Aquest treball per competències ha portat l'equip deganal a crear el Projecte d'Innovació Docent, Coordinació Interdisciplinària i Avaluació de Competències (CIAC), que, amb un equip de caire multidisciplinari i multidepartamental, està treballant des de l'any 2008 en la definició de les competències de l'alumnat, el tractament metodològic i l'avaluació, mitjançant

la creació d'espais de debat i de comunicació, amb la finalitat de localitzar experiències reeixides i bones pràctiques, d'impulsar-ne de noves i afavorir el canvi metodològic que reclamen l'EEES i la societat.

- *Pas del logocentrisme a aconseguir que l'estudiant sigui el protagonista del seu aprenentatge.* Aquesta fortalesa es reforça mitjançant la posada en marxa de l'EEES. La nostra facultat ja fa anys que hi treballa, el model en el qual l'estudiant és el protagonista del seu propi procés d'aprenentatge no representa cap novetat per al nostre pla d'estudis. Aprendre a aprendre, treballar de forma col·laborativa i en grup, prendre decisions sobre determinats continguts que cal treballar, han estat estratègies emprades en els darrers plans d'estudi, encara que no s'ha fet de manera generalitzada a totes les assignatures. Si les divulguem, reforçarem encara més aquesta fortalesa, atès que faran de mirall per al mestre que pretenem formar, un mestre, com hem dit, facilitador de l'aprenentatge i no pas transmissor de coneixements.
- *Pla d'estudis coherent amb les necessitats educatives de la societat.* La societat del segle XXI necessita mestres que siguin capaços d'adaptar-se al canvis constants i plurals. Si bé el nostre pla d'estudis fomenta la implicació i l'autonomia de l'estudiant, l'ús de metodologies docents més actives i un seguiment més personalitzat de l'alumne, els programes que desenvolupen les assignatures fomenten la innovació i la recerca educativa; un vertader repte per a la professió docent i, sense cap dubte, per a la nostra societat.

Fites que cal assolir

- *Potenciar la coordinació del professorat.* La tradició a la universitat encara està massa ancorada en el treball individual, i això dificulta la tasca en equip. L'assoliment o no d'aquesta fita serà crucial per resoldre els problemes vinculats amb la càrrega de feina o la duplicitat de continguts i de tasques d'avaluació. Ningú no pot negar l'esforç del professorat a fer noves propostes d'ensenyament i aprenentatge. Tanmateix, el que cal ara és racionalitzar-les, optimitzar-les i coordinar-ne la realització, no només entre el professorat del mateix departament, sinó també de la resta de departaments implicats en les matèries i els ensenyaments. Aquest aspecte és vital per aconseguir que la proposta formativa no sigui reiterativa ni solament una suma de les diverses ofertes que cada docent i cada departament fa per separat.
- *Dotar-se de recursos materials i humans.* Sense cap mena de dubte, són fonamentals per afrontar les reformes estructurals i d'organització que demanen l'assoliment de les fites i els reptes de formació associats amb la implantació dels graus de Mestre. No podem oblidar que el procés de convergència europea és quelcom més que un canvi de plans d'estudi. Al darrere hi ha una nova manera de concebre la formació universitària, i aquesta s'ha d'afrontar amb més professorat, amb més i millors espais i mitjans.
- *Implementar una veritable política de beques i ajuts a l'estudiant.* Amb els nous títols de grau, s'allarga el nombre de cursos i de crèdits que cal realitzar i, per extensió, també s'incrementa el temps que l'aprenent ha de dedicar a formar-se.

Aquest fet implica que aquells alumnes que decideixin estudiar a temps complet, s'hi hauran de dedicar de manera exclusiva. No obstant això, el perfil dels estudiants de les universitats públiques s'ha caracteritzat per combinar la vida acadèmica amb la laboral. Aquesta conciliació serà possible si l'alumne s'acull a l'opció que ofereix la nostra universitat d'estudiar a temps parcial. Per tot això esdevé necessària una política de beques que permeti que l'estudiant es dediqui a treure's el grau de manera quasi exclusiva durant un temps determinat.

En definitiva, els graus d'Educació Infantil i Primària ja s'han implantat, ara ens cal seguir treballant per aconseguir reforçar les fortaleses i aconseguir, amb les màximes garanties de qualitat possibles, les fites que tenim al davant.

HEM PARLAT DE:

- Formació inicial del professorat.
- Competències professionals del professorat.

Nota

* Els membres de l'equip deganal que signen aquest article són: Roser Boix, Francesc Buscà, Pep Alsina, Albert Batalla i Àngels Ruiz.

Equip de la Facultat de Formació del Professorat (UB)
dega-formprofessorat@ub.edu

Aquest article fou sol·licitat per GUIX: ELEMENTS D'ACCIÓ EDUCATIVA el mes d'octubre de 2009 i acceptat el mes de novembre de 2009 per ser-hi publicat.